

Aliona Luca.

Procese semantice active în terminologia sportivă.

Chișinău: Valinex, 2022, 240 p.

Ana VULPE

Doctor în filologie, conferențiar universitar

E-mail: vanet18@yandex.ru

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9437-4326>

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al USM (Chișinău)

Cercetarea care stă la baza monografiei date reprezintă o abordare complexă a procedeelelor semantice în sfera terminologiei sportive în limba română, și anume din perspectiva a trei fenomene destul de active: a terminologizării, a determinologizării și a reterminologizării. Or, în lingvistica românească s-au realizat cercetări privind constituirea și evoluția vocabularului din diferite domenii, însă vocabularul sportiv nu a făcut obiectul unor studii aprofundate.

Menționăm că problemele abordate în această lucrare constituie un subiect predilect al autoarei încă din perioada când își realiza teza de doctorat, acestea fiind atacate constant într-o serie de articole, comunicări în cadrul unui șir de manifestări științifice.

Concentrându-se asupra scopului principal (descrierea complexă a proceselor de terminologizare, de determinologizare și de reterminologizare în limba română, în baza sistemului lexical al sportului, la etapa contemporană a evoluției lui), Aliona Luca efectuează o analiză a particularităților de organizare sistemică a terminologiei, în general, și a celei sportive, în parte, precum și a relațiilor unităților terminologice cu lexicul de uz general. S-au supus unei investigații minuțioase procesele semantice proprii lexicului din domeniul sportului, urmărindu-se, totodată, repercusiunile acestor procese asupra sistemului lexical general al limbii și viceversa. Monografia cercetătoarei Aliona Luca demonstrează, cu lux de amănunte, că sistemul terminologic sportiv este unul dinamic, ai cărui termeni se află într-o perpetuă mișcare. Anume această calitate a lucrării constituie unul dintre multiplele sale merite.

Monografia cuprinde preliminarii, trei capitole și concluzii. În Preliminarii, autoarea expune metodologia cercetării științifice întreprinse, precizează

anumite definiții precum cele de limbaj comun, de limbaj specializat, precum și distincția dintre text specializat și lexic specializat, toate acestea fiind extrem de importante pentru traseul investigațional al lucrării.

Capitolele se structurează în mai multe subcapitole, toate având titluri sugestive și adecvate conținutului lor.

În primul capitol al monografiei „Limbaj specializat, text specializat, lexic specializat: delimitări conceptuale”, care are caracter teoretic, autoarea delimitează și prezintă conceptele fundamentale ale investigației, în baza unei documentări științifice riguroase și a interpretării critice a opiniilor desprinse din publicațiile analizate; determină locul limbajelor specializate în sistemul general al limbii, tipologia și trăsăturile definitorii ale textelor specializate, rolul acestora în studierea termenilor. Este analizat modul de organizare lexico-semantică a textelor specializate, sunt identificate criteriile de clasificare a unităților terminologice, este relevată esența proceselor semantice *terminologizare, determinologizare și reterminologizare*.

Capitolul al doilea „Sistemul terminologic sportiv în limba română: investigații lexico-semantice” cuprinde un studiu al sistemului terminologic sportiv, analiza principalelor lucrări lexicografice în domeniu, descrierea mijloacelor de formare a acestora (interne, externe), clasificarea termenilor sportivi în limba română (în baza criteriilor: funcțional, lexico-semantic, lexico-morfologic) etc. Autoarea delimitează clar cadrul conceptual al lucrării și principiile de abordare, afirmând că și-a conceput lucrarea drept „un demers, în cadrul căruia termenii să fie analizați în complexitatea lor, atât ca unități ce se includ într-un sistem terminologic, cât și ca unități lexicale dinamice, care își manifestă statutul de termen în discursul specializat (texte, contexte, cotexte)”. Tot aici găsim înșiruite și explicate particularitățile esențiale ale lexicului sportiv, printre care dinamismul (dezvoltarea activă a terminologiei sportului); delimitarea oarecum difuză a terminologiei sportive de lexicul literar comun; caracterul apreciativ; existența unui număr considerabil de termeni-sinonime etc. La finele capitolului cercetătoarea menționează judicios că „limbajul sportiv este un sistem flexibil, dinamic, acceptând cu ușurință împrumuturile din alte limbi de circulație internațională, fapt ce asigură respectarea cerințelor principale ale termenilor: laconism, precizie, monosemantism, caracter internațional” (p. 98).

Partea cea mai extinsă a cercetării o constituie ultimul capitol, „Terminologizarea, determinologizarea, reterminologizarea – procese semantice active în lexicul sportiv”, care constituie, de fapt, obiectul de studiu esențial al acestei lucrări: terminologizarea, determinologizarea și reterminologizarea. După o definire a acestora, se discută mecanismele specifice fiecărui fenomen în parte. Autoarea pune accentele de rigoare pe tendințele noi în procesul de formare a termenilor, precum specializarea și restricția sensului în procesul de formare a termenilor noi, extensiunea și generalizarea sensului, migrarea termenilor în limbajul comun, metonimia în procesul de reterminologizare, iar metaforizarea

în cadrul terminologizării, a determinologizării și a reterminologizării. Fiecare dintre aceste procese este argumentat printr-o serie de exemple concludente. Formarea termenilor sportivi prin metaforizare se bazează pe asocieri cu lucruri cunoscute, cu imagini vizuale. În lucrare sunt analizate cinci domenii-sursă ale metaforelor conceptuale: *obiecte, plante, animale, om, fenomene naturale*. În urma analizei, s-a constatat că cele mai numeroase sunt domeniile conceptuale antropomorfic și obiectual datorită faptului că acestea sunt domeniile cele mai apropiate omului, în calitate de creator al limbajului metaforizat. Spre exemplu, unul dintre domeniile conceptuale care a servit drept sursă pentru apariția a numeroși termeni sportivi este, în opinia autoarei, domeniul „Corpuri, obiecte, materiale”, în special cel al obiectelor de vestimentație, accesorii etc. (a se vedea termenii *cravată* cu sensul „procedeu extrem de periculos, interzis în rugby și în lupte, constând în încolăcirea sau izbirea cu brațul a gâtului adversarului”; *cruce* „în gimnastică – sprijin lateral la inele, linia umerilor și a brațelor fiind pe același plan orizontal” ș.a.) (p. 117). O atenție deosebită se acordă și eponimizării, adică formării termenilor de la antroponime și toponime. „Astfel, sunt cunoscute numeroase denumiri de competiții, de inventar sportiv și, mai ales, de procedee, elemente și exerciții care provin de la numele sportivilor care le-au executat pentru prima dată sau care au demonstrat performanțe deosebite în realizarea lor”, susține cercetătoarea Aliona Luca. De exemplu: *Korbut* – un procedeu complicat executat la paralele inegale; *Axel, Salchow* – tipuri de salturi în patinajul artistic etc. Astfel, în acest capitol, autoarea scoate în evidență acel schimb permanent între cuvintele de uz general și termenii limbajului sportiv și invers, precum și între termenii sportivi și cei ai altor limbaje specializate. Aliona Luca dezvăluie, într-o manieră destul de reușită, potențele expresive, uneori nebănuite, ale termenilor sportivi, explorând funcționalitatea acestora în diferite contexte.

Faptele de limbă analizate în lucrare sunt excerptate din diverse surse: științifice, literare, lexicografice, electronice etc.

Toate capitolele au un caracter omogen, sunt bine organizate, au o structură logică. Fiecare capitol finalizează cu un șir de concluzii pertinente.

Cercetarea întreprinsă are o valoare practică incontestabilă, dat fiind că rezultatele obținute pot găsi aplicare în completarea lucrărilor lexicografice în limba română cu elemente și sensuri noi, în traducerea textelor specializate, constituind, astfel, un supliment la crearea bazei de date a vocabularului actual general al limbii române.

Un lucru important pentru scopul acestei monografii, dar și pentru destinatarii ei (lingviști, specialiști din domeniul educației fizice și sportului) îl constituie, în opinia noastră, și una dintre sugestiile autoarei conform căreia „este absolut necesar de a spori nivelul de cultură al populației prin intermediul introducerii în emisiunile și articolele de cultivare a vorbirii a subiectelor ce țin de folosirea termenilor specializați și a unităților lexicale determinologizate provenind din

limbajul sportiv, fapt care i-ar ajuta pe vorbitori să evite utilizările incorecte sau inadecvate” (p. 217). Or, limbajul sportiv, în opinia multor cercetători, nu mai este astăzi un sistem ocult de comunicare, nu mai este privilegiul unui cerc strâmt, ci este o activitate de masă. Mai mult decât atât, se consideră că sportul, în special fotbalul, ar constitui zona metaforică cea mai puternică, mai stabilă în esență și mereu înflorită.

Trebuie menționată și ținuta lingvistică înaltă, meticulozitatea analizei și a redactării lucrării în întregime.

Prin calitatea metodologiei de cercetare, prin plurivalența abordărilor și prin profunzimea analizei materialului faptic, monografia dnei Aliona Luca, „Procese semantice active în terminologia sportivă”, constituie un serios aport la dezvoltarea terminologiei românești.

Cu o anumită doză de invidie profesională (firească, de altfel), o felicităm pe autoare pentru această lucrare, dorindu-i realizări frumoase în continuare.

Notă: Recenzia a fost realizată în cadrul proiectului de cercetare 20.80009.1606.01 *Valorificarea științifică a patrimoniului lingvistic național în contextul integrării europene*, Institutul de Filologie Română „B. P.-Hasdeu”.